

Azərbaycan İslam həmrəyliyi sabitlik adasıdır

Bu gün ölkəmizdə mövcud olan dini dözümlülük və həmrəylik amili dinə münasibətdə dövlət siyasəti kimi səciyyələndirilir. Azərbaycan uzun əsrlərdən bəri İslam sivilizasiyasının əsas mərkəzlərindən biri olub və İslam dininin yayılmasında, eyni zamanda, müsəlman intibahının bərqərar olmasında mühüm rol oynayıb. Bu, Azərbaycan ərazisində ilk vaxtlardan İslam dininin maddi və qeyri-maddi irsinin formalaşmasına zəmin yaradıb. Azərbaycan, eyni zamanda, tolerantlıq mühitinin təşəkkül tapmasına, multikulturalizmin, mədəniyyətlərə-rası və sivilizasiyalararası dialoqun qurulmasına, İslam dəyərlərinin dünyada təbliğinə böyük töhfələr verib.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ölkəmizdə dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsində yeni və daha əsaslı istiqamətlər formalaşmış, dini tolerantlıq mühiti inkişaf etdirilmişdir. Əlbəttə, belə bir mühitin yaradılmasının təməlinə dayanan əsas amillərdən biri də Azərbaycan xalqının tarixlər boyu öz benzersiz tolerantlığı ilə digər xalqlardan seçilməsi, bu amilə həssas yanaşmasıdır. **Məhz bu yanaşma İslam dünyasında böyük nüfuza malik olan, çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkəmizin sivilizasiyalararası dialoqun məkanına çevrilməsinə səbəb olub. Müstəqilliyin bərpasından sonra ötən illər ərzində respublikamızda dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsində və dini etiqad azadlığının təminatında çox əhəmiyyətli işlər görüldü. Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə yenidən qayıdışından sonra ölkədə dini fəaliyyət sahəsində sabitliyə nail olunması, konfessiyalar arasında dözümlülük mühitinin qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsi istiqamətində görülən böyük işlər dini etiqad azadlığına geniş imkanlar açdı və nəticədə dini icmaların normal fəaliyyəti üçün hüquqi-mənəvi şərait yaradıldı. Ümumiyyətlə, ulu öndərin dövlət-din münasibətləri sahəsində irəli sürdüyü ideyaların, dünyagörüşünün, müdrik tövsiyələrin bu günün realıqları kontekstində oynadığı müsbət rolu daha aydın görürük. Bu gün Azərbaycanda mövcud olan dini dözümlülük və tolerantlıq, eləcə də həmrəylik amili dinə münasibətdə dövlət siyasəti kimi səciyyələndirilir. Bu siyasət dünya ölkələri, o cümlədən müsəlman respublikaları tərəfindən məqbul bir model kimi qəbul olunur və bəyənilir.**

Ümumiyyətlə, Heydər Əliyevin Azərbaycançılıq ideologiyasına uyğun olaraq ölkədə dövlət-din münasibətlərinin, millətlərə-rası və dinlərarası dialoqun genişlənməsi üçün əlverişli şərait yaratması, qanunvericilik bazasını bərqərar etməsi bir sıra tarixi faktlara söykənir. Belə ki, 21 iyun 2001-ci ildə Heydər Əliyevin fərmanı ilə dini etiqad azadlığının təmin edilməsi məqsədilə qanunvericilik aktlarının həyata keçirilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən din sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək, dini etiqad azadlığı prinsiplərinin qorunması,

həmçinin, dini dözümsüzlük və qarşıdurma meyillərinin qarşısının alınması məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirildi.

Hazırda ölkəmizdə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə yanaşı, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi (QMI) də fəaliyyət göstərir. Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi regionda — Azərbaycan və Gürcüstan respublikalarında, həmçinin Rusiya Federasiyasının Şimali Qafqaz (Dağıstan, Çeçenistan, İnquşetiya, Qaraçay-Çerkez, Kabarda-Balkar, Adıgey və Şimali Osetiya-Alaniya) ərazisində yaşayan müsəlmanların dini qurumlarını özündə birləşdirən dini mərkəzdir.

Məhz Heydər Əliyevin dövlətçilik prinsiplərinə sadıq qalan Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi düzgün və düşünlü siyasət nəticəsində bu gün Azərbaycan bir çox sahələrdə bölgənin liderinə çevrilməklə yanaşı, eyni zamanda, sabitlik və əməkdaşlıq məkanı kimi qiymətləndirilir. **Bütün bunlar həm də ümummilli lider Heydər Əliyev siyasətini layiqli formada davam etdirən Prezident cənab İlham Əliyevin uğurlarının nəticəsidir.** Ona görə də qeyd edə bilərik ki, bu sabitliyin əldə edilməsində dayanan faktorlardan biri də əlbəttə ki, tolerantlıqdır. Əbəs yerə deyil ki, Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və digər qanunvericilik aktlarında yer alan əsas müddəaları rəhbər tutaraq multikultural dəyərlərini, birgə yaşayışın, bütövlükdə, İslam həmrəyliyi-nin qorunması ilə bağlı məsələləri öz çıxışlarında daima vurğulayır.

Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev tərəfindən bu istiqamətdə görülən işlər milli-mənəvi dəyərlərimizin əsas tərkib hissəsi olan dinimizə dövlət qayğısının bariz nümunəsidir. Dövlət başçısının müvafiq sərəncam və tapşırıqlarına əsasən, bu günə qədər 200-dən çox məscid inşa olunub, 80-dən artıq məsciddə əsaslı təmir və yenidənqurma işləri aparılıb. Ölkəmizin çoxəsrlik milli-mənəvi dəyərlərinə, adət-ənənələrinə böyük həssaslıqla yanaşan Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın bu dəyərlərimizin qorunması istiqamətindəki fəaliyyəti də təqdirəlayiqdir. Onun rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun "Tolerantlığın ünvanı — Azərbaycan" layihəsi çərçivəsində Mərdəcan qəsəbəsinə XVI əsrə aid Pir Həsən ziyarətgahında, Binə qəsəbəsinə Möhsün Səlim və İmam Rza, Gəncədəki Həzrəti Zeynəb, Buzovna qəsəbəsinə Cümə və Şamaxıda yerləşən qədim Cümə məscidində əsaslı təmir və bərpa işləri aparılmışdır. Digər tərəfdən, son illər dinlə bağlı mötəbər beynəlxalq tədbirlərin, forumların keçirilməsi üçün Azərbaycanın ünvan seçilməsini təsadüfi hesab etmək olmaz. Deməli, ölkəmiz dünyada multikulturalizm mərkəzi kimi tanınır və mövcud multikultural modelləri tədqiq və təşviq etmək sahəsində öncüdür. Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan 16 noyabr — Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, 2007-ci ildə keçirilmiş "Heydər Əliyev və Azərbaycanda din siyasəti: gerçəkliklər və perspektivlər" adlı beynəlxalq elmi-praktik konfrans, 2011-ci ildən başlayaraq

keçirilən Ümumdünya Mədəniyyətlərə-rası Dialoq Forumu, 2012-ci ildə "İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının XII Zirvə toplantısı", "Dövlət və din: dəyişən dünyada tolerantlığın gücləndirilməsi" I Beynəlxalq Bakı Forumu, beş beynəlxalq humanitar forumun, ötən ilin aprel ayında BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının VII Qlobal Forumu, 2009-cu ildə paytaxt Bakının, 2018-ci ildə isə Naxçıvan şəhərinin "İslam mədəniyyətinin paytaxtı" seçilməsi və digər önəmli mötəbər tədbirlər buna sübutdur.

Azərbaycançılıq məfkurəsinə uyğun olaraq, tolerantlığın və mədəni, dini, linqvistik müxtəlifliyin qorunmasını təmin etmək, habelə Azərbaycanı dünyada multikulturalizm mərkəzi kimi tanımaq və mövcud multikultural modelləri tədqiq və təşviq etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 fevral 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının millətlərə-rası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə dövlət müşavirliyi təsis edilmiş, 15 may 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə isə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradılmışdır. Dövlət başçısı İlham Əliyevin 2016-cı ili "Multikulturalizm ili", 2017-ci ili "İslam həmrəyliyi ili" elan etməsi isə bütün dünyaya dinindən, dilindən və irqindən asılı olmayaraq, insanların həmrəy yaşaması üçün bir çağırışdır.

Eyni zamanda, bu ilin çox önəmli beynəlxalq tədbiri olan IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının ölkəmizdə keçirilməsi müstəqil Azərbaycan Respublikasının müsəlman dünyasındakı nüfuzundan xəbər verir. Bu beynəlxalq tədbir İslam dünyasındakı mövcud problem və qarşıdurmaların aradan qaldırılması istiqamətində addımların atılmasına və bu sahədə nailiyyətlərin əldə edilməsinə böyük təsir göstərəcək qədər əhəmiyyəti ilə seçildi. Həmçinin, "İslam Həmrəyliyi ili" beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini müsəlman dünyasının mənəvi zənginliyinə, İslam sivilizasiyasına doğru yönəltdi. 2017-ci il dünya dövlətlərinin İslam ölkələri ilə dialoqu və həmrəyliyinə layiqli töhfələrini verməkdə davam edir. Xüsusilə, Naxçıvan şəhərinin 2018-ci ildə "İslam Mədəniyyətinin Paytaxtı" kimi böyük hadisəyə layiqli səviyyədə ev sahibliyi etməsi üçün həyata keçirilməkdə olan tədbirlər, mühüm hazırlıq işləri "İslam Həmrəyliyi ili"-nin ən yaddaqalan hadisələrindən biri olacağına işarədir.

Əminliklə deyə bilərik ki, istər islam-qədər, istərsə də İslam dininin Azərbaycanda yayılmasından sonrakı dövrdə müxtəlif xalqların yaşadığı bu ərazidə uzun illər qarşılıqlı etimada əsaslanan milli-mədəni, dini münasibətlər sisteminin formalaşması, həmçinin çoxəsrlik milli-mənəvi dəyərlərimiz, artıq ənənə halını alan birgəyaşayış və həmrəyliyimiz dünyada İslam dini altında nifaq salanlara bir cavabdır. İnanırıq ki, müstəqil Azərbaycan bundan sonra da Həmrəylik, Birlik, Əməkdaşlıq hərəkatının əsas hərəkatverici qüvvəsinə çevrilərək daha böyük uğurlara imza atacaq.

Hikmət MƏMMƏDOV,
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat
Universitetinin inşaat fakültəsinin dekani,
texnika elmləri namizədi, dosent.